

Πολιτισμός

Η ιστορία του κρατήρα του Ευφρόνιου

Ένα αρχαιολογικό θρίλερ με τον πιο πολυταξιδεμένο κρατήρα του κόσμου

13.8.2014 | 11:39

SHARES **813**

ΣΧΟΛΙΑ **2**

📷 Με κατέπληξε η κλίμακα και η κομψότητα που έχουν οι δυο φτερωτές φιγούρες του Ύψνου και του Θανάτου καθώς γέρνουν πάνω από τον Σαρπηδόνα. Πλάι τους στέκονται δυο ακίνητοι πολεμιστές. Το γυμνό σώμα του Σαρπηδόνα που σπκάνουν αυτοί οι δυο άγγελιοι είναι τεράστιο. Σκούρο κόκκινο αίμα τινάζεται από διάφορες πληγές του. Είχε δύσκολο θάνατο. Τα μάτια ήταν κλειστά, τα δόντια -που μπορούσα να μετρήσω παρά το μικροσκοπικό μέγεθός τους- ήταν σφιγμένα μέσα στην επιθανάτια αγωνία του. Καμία φιγούρα του Χριστού επάνω στο σταυρό δε συναγωνιζόταν αυτή την εικόνα

Από την
ΑΡΓΥΡΑ ΜΠΟΖΩΝΗ

Στις 12 Νοεμβρίου του 1972 στο κυριακάτικο ένθετο των New York Times ανακοινώνεται:

«Ένα νέο ελληνικό αγγείο του 6ου π.Χ. αιώνα στη Νέα Υόρκη.

ΔΗΜΟΦΙΛΗ

ΘΕΜΑΤΑ	LIFO.GR
--------	---------

1

Στυλ & Μόδα: Η NSFW καμπάνια μόδας που αντί για μοντέλα επέλεξε αληθινά ζευγάρια και τα παρουσίασε ενώ κάνουν σεξ
30.3.2017 | 20:35

2

Μικροπράγματα: Λάθη στις παλιές ελληνικές ταινίες
1.4.2017 | 16:48

3

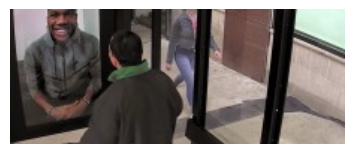
Μικροπράγματα: 15 Μικροπράγματα που ΙΣΩΣ σου φτιάξουν τη διάθεση, σήμερα Παρασκευή
31.3.2017 | 13:00

4

Τέχνες: Ακούστε την μοναδική ηχογράφηση με τη φωνή της Βιρτζίνια Γουλφ, σε ένα πανέμορφο φιλμάκι (1937)
2.4.2017 | 11:00

5

Αθλητισμός: Η πρωταπριλιάτικη φάρσα του Γιάννη Αντετοκούνμπο σε ανυποψίαστους περαστικούς στο

Ο διευθυντής του μουσείου δηλώνει: είναι το ωραιότερο ελληνικό αγγείο στον κόσμο».

Μιλγουόκι
31.3.2017 | 20:10

ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑ

Η δήλωση ανήκει στον Τόμας Χόβινγκ, διευθυντή του Μετροπόλιταν και αποκαλούμενο «καρχαρία των συλλογών». Ο Χόβινγκ ήθελα να κάνει το Μετροπόλιταν μεγάλο και τα κατάφερε. Με θολές πρακτικές απόκτησε τον κρατήρα του Ευφρονίου. Ο ίδιος στα απομνημονεύματά του, το 1993 παραδέχτηκε ότι γνώριζε την παράνομη προέλευσή του (hot rot, όπως χαρακτηριστικά αποκαλούσε τον κρατήρα). «Το στιλ μου ήταν η πειρατία, γι' αυτό και έχω τη φήμη του καρχαρία», έγραψε περήφανος, προσθέτοντας ότι η δική του ατζέντα με τους εμπόρους, τους συλλέκτες και τους λαθρέμπορους ήταν μεγαλύτερη από οποιαδήποτε άλλη. Ο Χόβινγκ έφυγε από τη ζωή το 2009 και φυσικά πήρε πολλά από τα μυστικά της απόκτησης των αντικειμένων του μουσείου στον τάφο του.

Επιστροφή στα 1972. Το Μητροπολιτικό Μουσείο αποκτά τον κάλυκα του Ευφρονίου, η ιστορία της απόκτησής του είναι ασαφής όπως και η προέλευσή του. Η τιμή του είναι ένα εκατομμύριο δολάρια, ποσό αστρονομικό για την εποχή.

Επισημώς το σενάριο του Μουσείου είναι ότι ο κρατήρας προερχόταν από ιδιωτική συλλογή και ότι το όνομα του συλλέκτη δε μπορούσε να γίνει γνωστό καθώς το μουσείο πιθανώς σε μελλοντικό χρόνο θα είχε και άλλες συναλλαγές μαζί του. Το επικαλούνται τόσο ο Χόβινγκ, όσο και ο Ντίτριχ φον Μπότμερ, έφορος ελληνικών και ρωμαϊκών αρχαιοτήτων του Μητροπολιτικού Μουσείου σε τηλεοπτική συνέντευξη στο NBC.

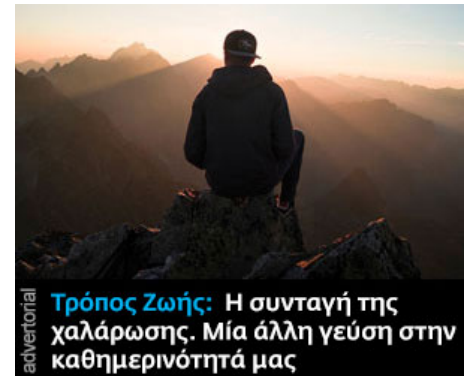
Αρκετά χρόνια αργότερα, ο Χόβινγκ δίνει μια συνέντευξη στον συγγραφέα Ανδρέα Αποστολίδη, η οποία υπάρχει στο βιβλίο «Αρχαιοκαπηλία και Εμπόριο Αρχαιοτήτων» (εκδόσεις Άγρα), το οποίο αποτελεί τη βασική πηγή μας προκειμένου να ξεδιπλώσουμε τον μίτο της διαδρομής του αγγείου. Ο

Ανδρέας Αποστολίδης

Ανδρέας Αποστολίδης με την ιδιότητα του σκηνοθέτη ντοκιμαντέρ και του συγγραφέα αστυνομικών μυθιστορημάτων, γράφει αυτή τη μελέτη για το εμπόριο αρχαιοτήτων, συνδυάζοντας προσωπικές αφηγήσεις, συνεντεύξεις και ιστορίες και αναλύει συγκλονιστικές υποθέσεις αρχαιοκαπηλίας. Μια από αυτές είναι η ιστορία του κρατήρα του Ευφρονίου.

Λέει ο Χόβινγκ ανάμεσα σε άλλα στην συνέντευξή του στον Ανδρέα Αποστολίδη: «Θα μιλήσω για τα άριστα των έργων μας. Και συγκεκριμένα για ένα, το οποίο ίσως είναι το καλύτερο έργο που υπάρχει στην πόλη μας, του οποίου η ζωγραφική είναι εφάμιλλη ενός Ντα Βίντσι και ενός Ντύρερ. Η δραματουργική του σύνθεση έχει την ένταση των καλύτερων συνθέσεων του Ρέμπραντ. Η αρχιτεκτονική του είναι επιπέδου Παρθενώνα σε μικρογραφία. Ο καλλιτέχνης υπήρξε καινοτόμος όσο ο Πάμπλο Πικάσο. Η κατάσταση του έργου είναι συγκλονιστική δεδομένων των αναλογιών του χρόνου». Μιλούσε φυσικά για το διαμάντι του στέμματος στο Μητροπολιτικό, τον κρατήρα του Ευφρονίου.

NEWSFEED

ΠΡΟΣΦΑΤΑ

TRENDING

19:55: Λε Πεν: Το ευρώ είναι μαχαίρι στα πλευρά της Γαλλίας

19:24: Πολιτικές αντιδράσεις προκαλούν οι νέες αποκαλύψεις για το ταξίδι του Παππά στη Βενεζουέλα

19:12: Ο Μάθιου Πέρι είπε πως είχε δείρει τον Τρουντό όταν ήταν παιδιά και ο Καναδός πρωθυπουργός του απάντησε

19:03: Brexit: Τι αλλάζει για τους φοιτητές

18:51: Δραματικές εικόνες στην Κολομβία - Απεγνωσμένες προσπάθειες να βρεθούν επιζώντες

18:44: Οι εθελοντές που καθάρισαν τα tags από τη Νέα Παραλία στη Θεσσαλονίκη

18:00: Ιταλία: Διασώστης περισυνέλεξε από λαστιχένια βάρκα με πρόσφυγες ένα βρέφος τεσσάρων ημερών

17:35: Youporn και Pornhub ενισχύουν τα πρωτόκολλα ασφαλείας τους σε αντίδραση για τον νέο νόμο Τραμπ

17:15: Οι πιο σκληροί στρατιώτες είναι γυναίκες

17:00: Ο Νίκος Γκάλης απάντησε στα συγχαρητήρια του Αντετοκούνμπο: «He is a very big magkas!»

Στις 19 Φεβρουαρίου του 1973, ο Νικ Γκέητς (μετέπειτα συγγραφέας του βιβλίου Ελένη), γράφει από τη Ρώμη για τους New York Times, ότι το αγγείο του MET πουλήθηκε από έναν εκπατρισμένο Αμερικανό, ο οποίος είχε φάκελο για ύποπτες συναλλαγές, ζούσε στη Ρώμη και ότι οι Ευρωπαίοι έμποροι και αρχαιολόγοι πίστευαν ότι βρέθηκε σε λαθρανασκαφή ετρουσκικού τάφου, το 1971.

Το 2004, σε συνέντευξή του στον Ανδρέα Αποστολίδη ο Γκέητς λέει ότι «όταν ένα μουσείο δε λέει που βρήκε ένα μεγάλο του απόκτημα, είναι προφανές ότι κάτι έχει να κρύψει». Ο Γκέητς έμπειρος ερευνητής, αφού κάλυπτε εκείνη την εποχή (τη δεκαετία του 70) τα θέματα της Μαφίας για τους NYT, ανακαλύπτει ότι πίσω από τις συναλλαγές στο τελωνείο βρίσκεται το όνομα και η υπογραφή του Ρόμπερτ Χεχτ, ενός περιβόητου εμπόρου, ο οποίος έβγαζε τους ελληνικούς και ρωμαϊκούς θησαυρούς στην Ιταλία για να πάρουν στη συνέχεια το δρόμο τους για τα μουσεία και τις συλλογές του κόσμου.

Ο Γκέητς ξεκινά για να βρει τα ίχνη του κρατήρα στην Ελβετία. Επισκέπτεται πρώτα τον Νικολά Κουτουλάκη, αρχαιοπώλη και κυρίαρχο πρόσωπο στο εμπόριο αρχαιοτήτων από την Ελλάδα, την Αίγυπτο, τη Συρία και την Κύπρο, μετά τον δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Ο Κουτουλάκης κρατά το στόμα του κλειστό. Στη συνέχεια ο Γκέητς συναντά τον Χεχτ στη Ρώμη. Ο Χεχτ υποστηρίζει ότι τον αγόρασε από μια οικογένεια στη Ρώμη, της οποίας δε μπορεί να αποκαλύψει το όνομα. Τρεις μέρες αργότερα, οι ιταλικές αρχές αρχίζουν την επίσημη ανάκριση.

Στις 8 Φεβρουαρίου του 2011, ο έμπορος αρχαιοτήτων Ρόμπερτ Χεχτ άφησε την τελευταία του πνοή στο Παρίσι, σε ηλικία 92 ετών. Μαζί του πήρε και τα ένοχα μυστικά για το πιο μεγάλο κύκλωμα αρχαιοκαπηλίας που στήθηκε ποτέ. Ανάμεσα στα άλλα, ο Χεχτ εισάγει μια μοναδική πατέντα: σπάει τα πρωτοκλασάτα αγγεία, πουλάει το μεγαλύτερο κομμάτι σε ένα μουσείο και εν συνεχεία επιστρέφει για να τους πουλήσει τμηματικά σε τιμές ρεκόρ και τα υπόλοιπα κομμάτια.

Όταν συνελήφθη για τον κρατήρα του Ευφρονίου αφέθηκε ελεύθερος καθώς ο ανασκαφέας αρχαιοκάπηλος, άλλαζε κάθε τόσο την κατάθεσή του. Μετακομίζει στο Παρίσι αλλά το 2001 οι γαλλικές αρχές κάνουν έφοδο στο σπίτι του. Δυστυχώς το προσωπικό του ημερολόγιο δεν αρκεί ως αποδεικτικό στοιχείο των παράνομων δραστηριοτήτων του.

Θα καθίσει στο εδώλιο πολλά χρόνια αργότερα, το 2005, όταν μετά από έφοδο των αστυνομικών στις αποθήκες του αρχαιοπώλη Τζιάκομο Μέντιτσι στο Φρίφορτ της Γενεύης, εκτός από έναν αδιανόητο θησαυρό, ανακαλύπτουν και το βιβλίο συναλλαγών του «νοικοκύρη» αρχαιοκάπηλου ο οποίος κατέγραφε με λεπτομέρειες κάθε συναλλαγή. Σε πολλές βρίσκουν το όνομα του Χεχτ. Έτσι θα βρεθεί στο εδώλιο μαζί με την πρώην επιμελήτρια του Μουσείου Γκετί, τη Μάριον Τρου. Οι δίκες κράτησαν μέχρι τρεις εβδομάδες πριν το θάνατό του, όπου σύμφωνα με την απόφαση του δικαστηρίου τα αδικήματά του είχαν παραγραφεί.

Πώς έμαθε ο Τόμας Χόβινγκ του MET για την ύπαρξη του κρατήρα; Τον Σεπτέμβριο του 1971 του τηλεφώνησε η Ελίζαμπεθ Χεχτ, λέγοντάς του ότι ο Μπομπ (Ρόμπερτ Χεχτ) μόλις παρέλαβε ένα εξαιρετικό κομμάτι. Η περιέργεια τρώει τον Χόβινγκ. Είναι όμως ήδη καλά ενημερωμένος για το ποιόν του Χεχτ, τον οποίο εκτιμά για την ενημέρωσή του σε ό,τι

εμφανιζόταν παγκοσμίως στο χώρο της τέχνης. Φυσικά ήξερε και για άλλες λιγότερο νομιμες ή διαφανείς συναλλαγές του.

Ρόμπερτ Χεχτ

Το τι εννοούσε η γυναίκα του Χεχτ στο τηλέφωνο, φτάνει πέντε μήνες αργότερα σε ένα κωδικοποιημένο γράμμα προς τον Ντίτριχ φον Μπότμερ, τον σούπερ Γερμανό έφορο του MET.

Στο γράμμα ο παλιός του φίλος, ο Χεχτ, του έλεγε αν ενδιαφερόταν να αγοράσει έναν

κρατήρα της ποιότητας του Λούβρου G103, σε τιμή αντίστοιχη ιμπρεσιονιστικού πίνακα πρώτης διαλογής. Ο Μπότμερ δε χρειαζόταν να συμβουλευθεί κανέναν κατάλογο για να καταλάβει ότι επρόκειτο για έργο ανάλογο του κρατήρα του Ευφρονίου που υπάρχει στο Λούβρο, στον οποίο ο Ανταίος παλεύει με τον Ηρακλή. Ο Μπότμερ το θεωρούσε ως ένα από τα δυο καλύτερα ελληνικά αγγεία στον κόσμο. Έμοιαζε απίθανο, αλλά ο Χεχτ πρέπει να είχε στα χέρια του έναν ακέραιο ολόκληρο κρατήρα του Ευφρονίου. Κανένας κρατήρας δεν υπήρχε ανάμεσα στα 27 διασωθέντα αγγεία του Ευφρονίου. Ο Χεχτ διστάζει και λέει στον Μπότμερ ότι ο κρατήρας μάλλον προέρχεται από ετρουσκικό τάφο κοντά στη Ρώμη. Οι ετρουσκικοί τάφοι βρίσκονταν συχνά γεμάτοι με ελληνικά αντικείμενα. Οι Έλληνες απεχθάνονταν να θάβονται με τα πράγματά τους. Ο Μπότμερ τον καθησυχάζει λέγοντάς του ότι οι τάφοι πια στην Ιταλία φυλάσσονται προσεκτικά.

Η επιστροφή του κρατήρα στην Ιταλία

Ο Χεχτ έχει στείλει το ίδιο κωδικοποιημένο μήνυμα σε άλλα δυο μουσεία. Γνωρίζει καλά ποιός έχει το ρευστό στην αγορά. Το ένα είναι το μουσείο του Κλίβελαντ που διέθετε εκείνη την εποχή ένα κληροδότημα 30 εκατομμυρίων δολαρίων και το άλλο είναι το μουσείο της Δανίας το οποίο διέθετε και εκείνο εξαιρετικά υψηλούς πόρους χάρη στην χορηγία της μύρας Κάρλσμπεργκ, διότι ο ιδιοκτήτης της είχε πάθος με την αρχαιολογία. Και τα δυο μουσεία βρίσκουν την τιμή προσφοράς εξωφρενική. Στην κούρσα προηγείται το MET.

Ακολουθεί μια αλληλογραφία κρυπτογραφημένη. Ο Χεχτ ζητά όσα και για τον πίνακα του Moné Terrasse a Saint-Adresse, τον οποίο το MET έχει αποκτήσει για 1,4 εκατομμύρια δολάρια. Δυο μήνες

αργότερα στέλνει τις πρώτες ασπρόμαυρες φωτογραφίες στον Μπότμερ. Ο έφορος είναι βέβαιος ότι πρόκειται περί αριστουργήματος. Δείχνει τις φωτογραφίες στον Χόβινγκ, και ο πρόεδρος του μουσείου Douglas Dillon, αποφασίζει να στείλει αντιπροσωπεία στη Ζυρίχη για να εξετάσουν το αγγείο στις 26 Ιουνίου.

Το βλέπουν για πρώτη φορά στο εργαστήριο του Φριτς Μπουρκί, ενός συντηρητή επίπλων, ο οποίος ήταν στην πραγματικότητα ο συντηρητής του Χεχτ. Πετώντας πάνω από τον ατλαντικό, έχουν πάρει την απόφασή τους: ο κρατήρας είναι ο κορυφαίος ανάμεσα στους κορυφαίους και πρέπει να τον αποκτήσουν οπωσδήποτε.

Στη Ζυρίχη φτάνουν στο εργαστήριο του Μπουρκί και ζητούν να βγάλει τον κρατήρα έξω στο φως του ήλιου. Αντιγράφω ακριβώς τα λόγια του Χόβινγκ: «Πήρα μια μπύρα, γύρισα και τον κοίταξα. Ένωσα ένα απότομο σφίξιμο στο στομάχι σαν να είχα φάει γροθιά, αλλά μια γροθιά σκέτη ηδονή. Ένα τεστ

Τόμας Χόβινγκ

που κάνω ελέγχου της αυθεντικότητας και της αξίας κάθε έργου τέχνης όταν το πρωτοβλέπω είναι να σημειώνω αμέσως την πρώτη μου εντύπωση. Εδώ κατέγραψα "πρόκειται για μεγάλο μνημείο παγκόσμιας ζωγραφικής, δεν πρόκειται απλώς για αγγείο». Με κατέπληξε η κλίμακα και η κομψότητα που έχουν οι δυο φτερωτές φιγούρες του Ύπνου και του Θανάτου καθώς γέρνουν πάνω από τον Σαρπηδόνα. Πλάι τους στέκονται δυο ακίνητοι πολεμιστές. Το γυμνό σώμα του Σαρπηδόνα που σηκώνουν αυτοί οι δυο άγγελοι είναι τεράστιο. Σκούρο κόκκινο αίμα τινάζεται από διάφορες πληγές του. Είχε δύσκολο θάνατο. Τα μάτια ήταν κλειστά, τα δόντια –που μπορούσα να μετρήσω παρά το μικροσκοπικό μέγεθός τους- ήταν σφιγμένα μέσα στην επιθανάτια αγωνία του. Καμία φιγούρα του Χριστού επάνω στο σταυρό δε συναγωνιζόταν αυτή την εικόνα. Κάθισα κάτω και είπα: Θεϊκό!». Ο Μπότμερ διαβάζει το «Λέαγρος καλός» και χρονολογεί τον κρατήρα ανάμεσα στα 520 και 510 π.Χ. Εκείνη την εποχή ο Λέαγρος ήταν ο πιο όμορφος άντρας στην Ελλάδα. Μικρή αλλά σημαντική λεπτομέρεια: σε αυτή τη συνάντηση ο Χεχτ δείχνει στον Χόβινγκ και έναν κύλικα με τον Σαρπηδόνα να αιμορραγεί καθώς τον σηκώνει στην πλάτη του ο Θάνατος. Τους τον δίνει για 70.000 δολάρια. Ο Χόβινγκ αρνείται γιατί νοιώθει ότι το παρατραβάει.

Η παρέα πηγαίνει σε ένα Movenpick για να κλείσουν την συμφωνία. Οι διαπραγματεύσεις είναι σκληρές. Ο Χεχτ, ο οποίος είναι ένας εξπέρ στο χώρο των νομισμάτων προτείνει να αγοράσει τη συλλογή νομισμάτων που πουλά το Μετροπόλιταν και να πάρει άλλες 350.000 μετρητά. Ο Χόβινγκ αυτομάτως έχει λύσει το οικονομικό του πρόβλημα. Η συλλογή που έχει προς πώληση έχει εκτιμηθεί προς 750.000 έως ένα εκατομμύριο δολάρια. Τελικα καταφέρνει να την πουλήσει για πολύ περισσότερα χρήματα.

Το πρώτο εμπόδιο έχει ξεπεραστεί. Το επόμενο είναι η συμφωνία που έχει υπογράψει το μουσείο με την Ουνέσκο. Ο Χεχτ τους διαβεβαιώνει ότι θα έχουν τα χαρτιά του ιδιοκτήτη. Τους λέει και το όνομα: Ντικράν Σαραφιάν από τη Βηρυτό. Έμπορος τέχνης. Όλοι ήξεραν ότι η Βηρυτός ήταν ένας από τους τόπους που ξεπλενόταν κάθε αρχαιότητα προερχόμενη από την Ελλάδα, την Ιταλία ή την Τουρκία. Ο

Χόβινγκ πιστεύει ότι ο Σαραφιάν είναι εφεύρεση του Χεχτ και του ζητά για άλλη μια φορά να είναι βέβαιος για την προέλευση του κρατήρα.

Οι διαπραγματεύσεις συνεχίζονται από τις δυο όχθες του Ατλαντικού, σαν ένα δεύτερο θρίλερ και η τιμή κλείνει τελικά στο ένα εκατομμύριο δολάρια. Το MET τα καταθέτει στο όνομα του Χεχτ στην Union Bank της Ελβετίας στη Ζυρίχη. Στο σημείωμα που στέλνει για την τιμή ο Χεχτ στον Χόβινγκ, σε μια απόδειξη φθηνού ελβετικού εστιατορίου υπάρχει ένα μικρό ορθογραφικό λάθος: ο κρατήρας γράφεται crater αντί krater.

Η άφιξη του αγγείου σημαίνει και την έναρξη των προβλημάτων του μουσείου. Ο Χόβινγκ δείχνει στο Δ.Σ του MET τα γράμματα του Σαραφιάν αν και ο ίδιος έχει πειστεί ότι ο Σαραφιάν είναι δημιούργημα του Χεχτ. Στα γράμματα υπάρχει το ίδιο ορθογραφικό λάθος: Ο κρατήρας γράφεται crater. Το συμβούλιο δέχεται τα πάντα χωρίς πολλές ερωτήσεις. Έχουν στα χέρια τους ένα έκθεμα που θα κάνει πάταγο και ταυτόχρονα έχουν «περισσέψει χρήματα» από τη διάλυση της συλλογής νομισμάτων του μουσείου.

Στις 31 Αυγούστου ο κρατήρας ταξιδεύει πρώτη θέση σε μια πτήση της TWA. Ακολουθεί η επίσημη ανακοίνωση και πέντε εβδομάδες αργότερα αρχίζουν οι μπελάδες. Δεύτερο θέμα στους NYT με τίτλο: «Πώς το Μετροπόλιταν προμηθεύτηκε το καλύτερο ελληνικό αγγείο που υπάρχει;» Το υπογράφει ο Γκέητζ και αναφέρει ευθέως ότι το αγγείο προέρχεται από παράνομη ανασκαφή κοντά στη Ρώμη.

Ο Γκέητζ μαθαίνει το όνομα του εμπόρου στη Βηρυτό και συναντά τον Σαραφιάν, ο οποίος του λέει ότι έχει πουλήσει στο Χεχτ ένα αγγείο σε κομμάτια σε ένα κουτί παπουτσιών το οποίο είχε από τον πατέρα του. Ενώ ο Γκέητζ ταξιδεύει στη Ρώμη για την έρευνά του, στην Νέα Υόρκη τα δημοσιεύματα πληθαίνουν. Σε τρεις εβδομάδες υπάρχουν 19 δημοσιεύματα για τον Ευφρόνιο. Περισσότερα από την κάλυψη των χριστουγεννιάτικων βομβαρδισμών του Νίξον στο Ανόι. Ο Χόβινγκ αρχίζει να θεωρεί όλη αυτή τη δημοσιότητα εξωφρενική και επικίνδυνη. Ανάμεσα στα άλλα ο Μπότμερ έχει πάρει φόρα και κάνει προκλητικές δηλώσεις σχετικά με την κυριότητα του κρατήρα. Όλα τα μάτια είναι στραμμένα επάνω τους.

Από τις ανασκαφές του Τσερβετέρι

Η γλώσσα το Σαραφιάν είχε λυθεί στον Γκέητζ καθώς ομολογεί ότι δεν έχει δει ποτέ το αγγείο ολόκληρο και ότι δεν πήρε ποτέ χρήματα από τον Χεχτ. «Δεν παραπονιέμαι για τον Χεχτ», δηλώνει. «Ο χασούρης είναι το αμερικανικό δημόσιο που έτσι κι αλλιώς τα χώνει στο Βιετνάμ». Η ιστορία του Σαραφιάν αρχίζει να

καταρρέει. Στους κύκλους των σοβαρών αρχαιολόγων κυκλοφορεί το ανέκδοτο: «αντί να μας λέτε πώς τον Ευφρόνιο τον είχε κρυμμένο ένας Αρμένιος στη Βηρυτό επί πενήντα χρόνια, καλύτερα να μας λέγατε ότι τον φύλαγε ένας Τανζανός στην Αλάσκα».

Ο Γκέητζ στην επόμενη αποκάλυψη δίνει την ημερομηνία της ανασκαφής: Τέλη φθινοπώρου του 1971. Ο τυμβωρύχος μιλά στον Γκέητζ για τον Δεκέμβριο του 1971. Δε μπορούσε να ξεχάσει το κομμάτι με την εικόνα ενός άντρα που αιμορραγούσε σε μέγεθος παλάμης.

Το FBI και η αστυνομία της Νέας Υόρκης αρχίζουν ανακρίσεις για λογαριασμό της ιταλικής κυβέρνησης. Το MET κάνει μια επίσημη δήλωση ότι θα συνεργαστεί σε κάθε έρευνα. Οι Ιταλοί μπλοφάρουν πιθανά και ισχυρίζονται ότι έχουν τέσσερα μεγάλα κομμάτια. Ο Χόβινγκ ξέρει ότι έχει το αγγείο ολόκληρο. Οι Ιταλοί δεν εμφανίζονται ποτέ με τα κομμάτια, παρά την πρόσκληση του MET.

Η ιστορία φουσκώνει και ξεφουσκώνει για τα επόμενα τέσσερα χρόνια.

Το 1976, ο πρόεδρος του MET διατάσσει έρευνα και στέλνει ανθρώπους στον Σαραφιάν. Ο Σαραφιάν δίνει την απόδειξη πληρωμής. 3.411.000 ελβετικά φράγκα. Το πως έφτασε το αγγείο στην Ελβετία το 1966 θα παραμείνει ένα μυστήριο. Ο Μπουρκί δίνει ένορκη κατάθεση ότι είχε το αγγείο από τον Αύγουστο του 1971 για συντήρηση. Με αυτά τα στοιχεία σταματά στην Ιταλία η δίωξη του Χεχτ.

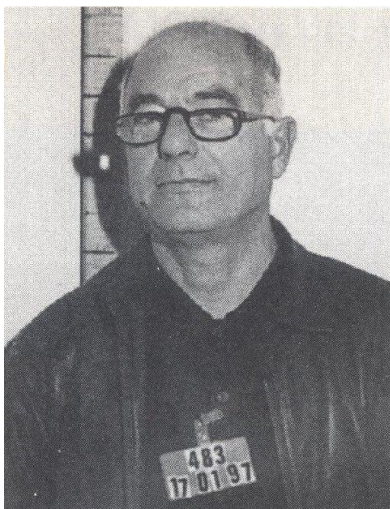

Τα επόμενα χρόνια ο Γκέττς συνεχίζει να αρθρογραφεί, ο Χόβινγκ έχει πάρει μια βαθιά ανάσα, οι Ιταλοί συνεχίζουν τις έρευνες, οι τυμβωρύχοι φάσκουν και αντιφάσκουν, ο Χεχτ πιθανολογείται ότι έχει σχέσεις με τη μαφία. Άκρη δεν έβγαине. Το 1977 σκοτώνεται σε ένα μυστηριώδες αυτοκινητικό δυστύχημα ο Σαραφιάν και η γυναίκα του. Ο εισαγγελέας Robert Morgenthau αρχίζει ανακρίσεις με στόχο τον Χόβινγκ. Η υπόθεση κλείνει, αφού δεν υπάρχουν στοιχεία, αλλά ο Χόβινγκ συνεχίζει να αναρωτιέται τι συνέβη ακριβώς με τον κρατήρα του Ευφρόνιου. Θα πάρει την απάντησή του το 1990.

Το 1990 οι Σόθμπις δημοπρατούν τη συλλογή του Νέλσον Χαντ. Ανάμεσα στα κομμάτια που δημοπρατούνται ο Χόβινγκ αναγνωρίζει τον κύλικα που είχε δει στη Ζυρίχη στον Μπουρκί και του το είχε προσφέρει ο Χεχτ για 70.000 δολάρια. Τον Σαρπηδόνα και τον Θάνατο. Το κομμάτι πωλείται για 742.000 δολάρια. Όμως η έκπληξη έρχεται από το επόμενο. Πρόκειται για ένα έργο του Ευφρόνιου, έναν κρατήρα, κατά 75% πλαστικό, που δείχνει το θάνατο του Κύκνου σε μάχη με τον Ηρακλή. Αυτός ο ατελής καλυκωτός κρατήρας πωλείται για 1.660.000 δολάρια. Αυτή είναι η τρίτη μεγαλύτερη τιμή πώλησης ελληνικού αγγείου μέχρι σήμερα.

Ο Χόβινγκ καταλαβαίνει ακριβώς τι έχει συμβεί.

Ας πιάσουμε το νήμα από την αρχή: Ο Χεχτ γνωρίζει ότι ο Χόβινγκ θέλει διακαώς έναν Ευφρόνιο στο MET. Έτσι παίρνει από τον Σαραφιάν τον Ευφρόνιο που έχει μέσα σε ένα κουτί

Τζιάκομο Μέντιτσι

παπουτσιών. Ο Ευφρόνιος του Σαραφιάν είναι ο καλυκωτός κρατήρας της μάχης του Κύκνου με τον Ηρακλή. Μόνο το 25% χωράει άνετα σε ένα κουτί παπουτσιών. Τον στέλνει στον Μπουρκί για συντήρηση και τηλεφωνεί στο MET. Μέχρι να συναντηθούν, οι τυμβωρύχοι, τον Δεκέμβριο του 1971 έχουν βρει σε ένα τάφο κοντά στο Τσερβετέρι, γεμάτο ελληνικούς θησαυρούς, ένα κύλικα, έναν απόφιο κρατήρα, μια σφίγγα και ένα λιοντάρι, τα οποία δίνουν στον Χεχτ. Ο Χεχτ βρίσκεται με δυο κρατήρες του Ευφρονίου και

ένα κύλικα. Στους απεσταλμένους του MET δε δείχνει τον κρατήρα του Σαραφιάν αλλά τον κρατήρα από την λαθρανασκαφή του Τσερβετέρι, αλλάζοντας απλώς τα χαρτιά και εμφανίζοντας τα παραστατικά του Σαραφιάν. Όλα αυτά δικαιολογούν το κομμούζιο που είχε προηγηθεί.

Αλλά είναι τόσο απίθανο να υπάρχουν κάτι παραπάνω από 20 έργα του Ευφρονίου και ο Χεχτ να έχει δυο κρατήρες. Αυτό ξεπερνά κάθε σενάριο επιστημονικής φαντασίας. Και όμως συνέβη. Το MET έχει άλλα αντί άλλων χαρτιά για το απόκτημά του. Αλλά αυτό το ξέρουν ο Χόβινγκ και ο Χεχτ, ο οποίος του το επιβεβαιώνει κυνικά στην τυχαία συνάντησή τους το 2002 στην έκθεση του Ερμιτάζ στο Λονδίνο. Ο Χόβινγκ απλώς πρέπει να σωπάσει.

Στην άλλη μεριά του Ατλαντικού, στην Ιταλία οι έρευνες ξεκινούν και σταματούν, σκαλώνουν και ξαναρχίζουν. Το αίτημα για επιστροφή του κρατήρα δεν έχει επαναληφθεί μέσα στη δεκαετία του 90.

Το MET ζει την εποχή του «μεγάλου κόλλπου» με τον Χόβινγκ να έχει αποθρασυνθεί και να αρθρογραφεί στο Connoisseur διατυπώνοντας αλαζονικές απόψεις περί της μη επιστροφής του κρατήρα. «Πρέπει να επιστρέψουμε τον κρατήρα στην Ιταλία; Ασφαλώς και όχι!», έγραφε.

Τσερβετέρι, άποψη της νεκρόπολης

Τη δεκαετία του 2000 ο εισαγγελέας Παολοτζόρτζιο Φέρι καταφέρνει και βάζει σε τάξη τις έρευνες στην Ιταλία. Το 2005 δίνει στη δημοσιότητα τα στοιχεία που κρατούσε κρυφά. Ο Μέντιτσι, το 1971 εμφανίζεται στον Χεχτ με την πολυρόντ του κρατήρα. Την είχε αποθηκεύσει σε μια θυρίδα στο Λουγκάνο. Ο Χεχτ έδωσε στον Μέντιτσι 380.000 δολάρια πήρε τον κρατήρα και τον παρέδωσε στον Μπουρκί για συντήρηση. Στη δικογραφία υπήρχαν φωτογραφίες του Χεχτ και του Μέντιτσι μπροστά στον κρατήρα. Επιπλέον η Μάριον Τρού έφορος του Γκετί καταθέτει ενόρκως στον Ιταλό εισαγγελέα ότι ο Μπότμερ της είχε δείξει αεροφωτογραφία του Τσερβετέρι και μάλιστα της υπέδειξε το μέρος όπου βρέθηκε ο κρατήρας. Ο Χόβινγκ ήξερε τα πάντα και έλεγε ψέμματα. Η τελευταία δήλωσή του ήταν: «Τώρα μπήκε και το τελευταίο καρφί της υπόθεσης». Ο νέος διευθυντής του MET Φιλίπ ντε Μοντεμπέλλο φεύγει για τη Ρώμη και αρχίζει η πρώτη συζήτηση για την επιστροφή του κρατήρα ή την συνιδιοκτησία του.

Ο κρατήρας στη Βίλα Τζούλια

Το Μητροπολιτικό Μουσείο της Νέας Υόρκης (MET) αποχαιρέτησε ένα από τα πιο ζηλευτά εκθέματά του, τον μεγάλο Κρατήρα του Ευφρονίου, τον Ιανουάριο του 2008. Εννέα μήνες αργότερα, τον Σεπτέμβριο του 2009, εκτίθεται στο Νέο Μουσείο της Ακρόπολης στην έκθεση *Νόστοι, μαζί με άλλα 73 αντικείμενα*. Τα 74 αντικείμενα

τα οποία επεστράφησαν από μεγάλα μουσεία του εξωτερικού στην Ιταλία.

Στη συνέχεια, από το 2009 εκτίθεται στη Βίλα Τζούλια της Ρώμης. Η επισκεψιμότητα ήταν χαμηλή και προκάλεσε το δημοσίευμα των «New York Times», οι οποίοι εκτιμούν ότι η τωρινή αδιαφορία των Ιταλών οφείλεται στην εκτεταμένη δημοσιότητα που πήρε τον τελευταίο ενάμιση χρόνο η υπόθεση, καθώς οι Ιταλοί έκαναν ολόκληρη εκστρατεία επί δεκαεπτά ολόκληρα χρόνια για να πάρουν πίσω τα «ληηλατημένα έργα της αρχαιότητας».

Από τις 28 Αυγούστου, στο πλαίσιο της Ιταλικής προεδρίας, ο κρατήρας του Ευφρονίου, αυτό το σπάνιας ομορφιάς και αρχαιολογικής αξίας αγγείο, θα εκτεθεί στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο.

Και θα έχουμε την ευκαιρία να τον θαυμάσουμε για άλλη μια φορά. Ή για πρώτη φορά.

Η ιστορία του Σαρπηδόνα

Ο καλυκωτός κρατήρας αναπαριστά σκηνή του θανάτου του Σαρπηδόνα, όπως την περιγράφει ο Όμηρος στην «Ιλιάδα»:

οἷ δ' ἄρ' ἀπ' ὤμοιοι Σαρπηδόνοσ ἔντε' ἔλοντο χάλκεα μαρμαίροντα, τὰ μὲν κοίλασ ἐπὶ νῆασ δῶκε φέρειν ἑτάροισι Μενοιτίου ἄλκιμοσ υἱός. καὶ τότ' Ἀπόλλωνα προσέφη νεφεληγερέτα Ζεὺσ· εἰ δ' ἄγε νῦν φίλε Φοῖβε, κελαινεφὲσ αἶμα κάθηρον ἐλθὼν ἐκ βελέων Σαρπηδόνα, καὶ μιν ἔπειτα πολλὸν ἀπὸ πρὸ φέρων λούσον ποταμοῖο ῥοῆσι χρῖσόν τ' ἄμβροσῆη, περὶ δ' ἄμβροτα εἶματα ἔσسون· 670 πέμπε δέ μιν πομποῖσιν ἅμα κραιπνοῖσι φέρεσθαι ὑπνῶ καὶ θανάτῳ διδυμάοσιν, οἳ ρά μιν ὦκα θήσουσ' ἐν Λυκίησ εὐρείησ πῖνοι δῆμῳ, ἔνθα ἔ ταρχύσουσι κασίγνητοῖ τε ἔται τε τύμβῳ τε στήλῃ τε· τὸ γὰρ γέρας ἔστί θανόντων.

Ομήρου *Ιλιάς* Π 663-683

Ο Σαρπηδόνας ήταν ο γενναίος αρχηγός των Λυκίων, σύμμαχος των Τρώων που χτυπήθηκε θανάσιμα από τον Πάτροκλο. Κατά την περιγραφή που δίνει η *Ιλιάδα* βλέποντας ο Σαρπηδόνας τον Πάτροκλο να σκοτώνει πολλούς γενναίους Τρώες, πρόσταξε τους δικούς του πολεμιστές να σταθούν. Αποφάσισε να μονομαχήσει μαζί του, οπότε πήδηξε κάτω από το άρμα του. Τον είδε και ο Πάτροκλος και κατέβηκε και αυτός από το δικό του. Ο Δίας, που τους έβλεπε από ψηλά, καρδιοχτύπησε για τον γιο του, τον Σαρπηδόνα, και σκεφτόταν πώς να τον γλιτώσει. Η σύζυγός του, η Ήρα, τον άκουσε να κλαίγεται, αλλά δεν τον παρότρυνε να σώσει τον γιο του. Αντιθέτως, του θύμισε ότι πολλών θεών οι γιοι πολεμούσαν στην Τροία και ορισμένοι από αυτούς είχαν ήδη σκοτωθεί. Αν ο Δίας γλίτωνε τον Σαρπηδόνα, τότε και άλλοι θεοί θα

ήθελαν να σώσουν τους δικούς τους γιους. Για τον λόγο αυτό, έπρεπε να αφήσει τον Πάτροκλο να τον σκοτώσει, αν αυτή ήταν η μοίρα του. Ο Δίας με βαριά καρδιά συμφώνησε, και έβρεξε ματωμένες σταγόνες βροχής στον κάμπο της Τροίας για να τιμήσει τον θάνατο του γιου του. Πρώτος έριξε το ακόντιό του ο Πάτροκλος και κάρφωσε τον υπασπιστή του Σαρπηδόνα. Μετά έριξε ο Σαρπηδόνας και πέτυχε ένα από τα άλογα που ήταν ζευμένα στο άρμα του Αχιλλέα (το οποίο είχε πάρει ο Πάτροκλος). Τότε όρμησαν κι οι δυο ο ένας πάνω στον άλλο. Ο Σαρπηδόνας αστόχησε και πάλι, ο Πάτροκλος όμως τον κτύπησε στο στήθος. Ο Σαρπηδόνας, πριν ξεψυχήσει, είπε στον εξάδελφο και φίλο του Γλαύκο να πάρει τη θέση του στη μάχη και να αποτρέψει τους Έλληνες από το να τον «σκυλεύσουν», δηλαδή να του πάρουν την αρματωσιά. Ο Γλαύκος, επειδή ήταν κι αυτός πληγωμένος, παρακάλεσε τους θεούς να τον θεραπεύσουν. Ο Απόλλων τον άκουσε και τον έκανε καλά. Τότε ο Γλαύκος συγκέντρωσε τους ήρωες της Τροίας και τους ζήτησε να δώσουν μάχη για το πτώμα του Σαρπηδόνα, όπως και έγινε. Ο Πάτροκλος κάλεσε κι εκείνος σε βοήθεια Έλληνες ήρωες: πρώτοι ήρθαν οι δύο Αίαντες. Και άρχισε η μάχη γύρω από το κουφάρι του νεκρού ήρωα. Ο Δίας το τύλιξε στο σκοτάδι. Η έκβαση ήταν υπέρ των Ελλήνων, καθώς ο Έκτορας δέιλιασε προς στιγμή και υπεχώρησε. Τότε οι Έλληνες έβγαλαν την πανοπλία του Σαρπηδόνα και ο Πάτροκλος διέταξε να τη μεταφέρουν στο πλοίο. Μετά ο Δίας φώναξε τον Απόλλωνα και του είπε να πάρει το σώμα του Σαρπηδόνα, να το πλύνει από τη σκόνη και το αίμα, να το αλείψει με μυρωμένο λάδι και να το ντύσει με πολύτιμα υφάσματα, όπως και έγινε. Στη συνέχεια, οι δύο αδελφοί, ο θεός Ύπνος και ο θεός Θάνατος, μετέφεραν το πτώμα στη Λυκία, όπου το έθαψαν με μεγάλες τιμές τα αδέρφια του και οι φίλοι του. Ο Πάτροκλος συνέχισε να κυνηγά τους Τρώες προς τα τείχη, πράγμα που έμελλε να του στοιχίσει τη ζωή αργότερα την ίδια εκείνη ημέρα.

Το αγγείο ζωγραφίστηκε από τον Αθηναίο Ευφρόνιο τον 6ο π.Χ. αιώνα. Διασώθηκε από τους Ετρούσκους που συνέλεξαν αρχαία ελληνικά αντικείμενα και στη συνέχεια εξαφανίστηκε για χιλιάδες χρόνια κάτω από το χώμα. Βρέθηκε από αρχαιοκάπηλους στην ιταλική πόλη Τσερβέτερι, γνωστή για τους συνημμένους αρχαίους τάφους της.

Κ. Π. Καβάφη: Η κηδεία του Σαρπηδόνας

(από τα αποκηρυγμένα ποιήματα)

*Βαρυάν οδύνη έχει ο Ζεύς. Τον Σαρπηδόνα
εσκότωσεν ο Πάτροκλος· και τώρα ορμούν
ο Μενoitιάδης κ' οι Αχαιοί το σώμα
ν' αρπάξουνε και να το εξευτελίσουν.*

*Αλλά ο Ζεύς διόλου δεν στέργει αυτά.
Το αγαπημένο του παιδί - που το άφισε
και χάθηκεν· ο Νόμος ήταν έτσι -
τουλάχιστον θα το τιμήσει πεθαμένο.
Και στέλνει, ιδού, τον Φοίβο κάτω στην πεδιάδα
ερμηνευμένο πώς το σώμα να νοιασθεί.*

*Του ήρωος τον νεκρό μ' ευλάβεια και με λύπη
σηκώνει ο Φοίβος και τον πάει στον ποταμό.
Τον πλένει από τες σκόνες κι απ' τα αίματα·
κλείει τες φοβερές πληγές, μη αφήνοντας
κανένα ίχνος να φανεί· της αμβροσίας
τ' αρώματα χύνει επάνω του· και με λαμπρά
Ολύμπια φορέματα τον ντύνει.*

Το δέρμα του ασπρίζει· και με μαργαριταρένιο
χτένι κτενίζει τα κατάμαυρα μαλλιά.
Τα ωραία μέλη σχηματίζει και πλαγιάζει.

Τώρα σαν νέος μοιάζει βασιλεύς αρματηλάτης -
στα εικοσιπέντε χρόνια του, στα εικοσιέξη -
αναπαυόμενος μετά που εκέρδισε,
μ' άρμα ολόχρυσο και ταχυτάτους ίππους,
σε ξακουστόν αγώνα το βραβείον.

Έτσι σαν που τελείωσεν ο Φοίβος
την εντολή του, κάλεσε τους δυο αδελφούς
τον Ύπνο και τον Θάνατο, προστάζοντάς τους
να παν το σώμα στην Λυκία, τον πλούσιο τόπο.

Και κατά εκεί τον πλούσιο τόπο, την Λυκία
τούτοι οδοιπόρησαν οι δυό αδελφοί
Ύπνος και Θάνατος, κι όταν πια έφθασαν
στην πόρτα του βασιλικού σπιτιού
παρέδοσαν το δοξασμένο σώμα,
και γύρισαν στες άλλες τους φροντίδες και δουλειές.

Κι ως τόλαβαν αυτού, στο σπίτι, αρχίνησε
με συνοδείες, και τιμές και θρήνους,
και μ' άφθονες σπονδές από ιερούς κρατήρας,
και μ' όλα τα πρεπά η θλιβερή ταφή·
κ' έπειτα έμπειροι απ' την πολιτείαν εργάται,
και φημισμένοι δουλευταί της πέτρας
ήλθανε κ' έκαμαν το μνήμα και την στήλη.

SHARES **813**

ΣΧΟΛΙΑ **2**

ΣΧΕΤΙΚΑ ΑΡΘΡΑ

**Πολιτισμός: Για ένα
αριστούργημα της αρχαίας
τέχνης**

26.7.2014